

SVERIGEDEMOKRATERNAS SYMPATISÖRER: FLER ÄN NÅGONSIN

ANDERS SANNERSTEDT

Sammanfattning

Sverigedemokraternas anhängare har blivit betydligt fler sedan partiets stora framgångsval 2014. De förenas av en starkt negativ syn på invandrings-, flykting- och integrationspolitiken. De har som grupp blivit lite mer intresserade av politik i allmänhet, men de är minst lika missnöjda med demokratin och politikerna i Sverige som någonsin tidigare, och de tycker att utvecklingen i landet går åt fel håll. Partiet har fortfarande sitt starkaste stöd bland män i arbetarklassen, och stödet är starkare på landsbygden och i de små tätorterna än i städerna. De allra flesta har jobb eller är pensionärer, de är mer socialt etablerade än tidigare, deras hushållsekonomi liknar genomsnittet, och de är liksom de flesta nöjda med sitt liv. Den största förändringen är att stödet växer snabbast bland de äldre, särskilt bland äldre kvinnor. Samtidigt ser partiet ut att börja tappa sitt grepp om tonåringarna, framför allt i städerna. Partiet är inte längre ett parti för de unga.

Under hela enkammarriksdagens tid har svensk politik kännetecknats av att två block stått mot varandra. Blocken har inte alltid varit homogena, vilket regeringskriserna 1978, 1981 och 1990 visar. Men det block som haft majoritet har kunnat bilda regering. I den meningen har svensk politik kännetecknats av stabilitet, balans och jämvikt. Stabiliteten har stärkts av att främst socialdemokratiska regeringar framgångsrikt sökt stöd över blockgränserna i enskilda frågor. Detta var särskilt tydligt under den så kallade lotteririksdagen 1974–76, samt under perioderna 1988–91 och 1994–98.¹ Denna jämvikt påverkades inte nämnvärt under Sverigedemokraternas första mandatperiod 2010–14; Fredrik Reinfeldts alliansregering led relativt få nederlag i riksdagen. I och med 2014 års val har nu jämvikten rubbats. I kraft av den stora valframgången, från 5,7 2010 till 12,9 procent av rösterna 2014, ändrade Sverigedemokraterna strategi och blev mer offensiva i regeringsfrågan. Partiets strävan att etablera sig som en kraft vid sidan av de två traditionella politiska blocken ledde till svårigheter att efter valet formera en regering som skulle kunna påräkna stöd i riksdagen för sin politik. Sverige kastades in i en ny parlamentarisk situation, vilken tillfälligt hanterades genom decemberöverenskommelsen i slutet av år 2014.

En tydlig indikation på att Sverige hamnat i en mer besvärlig parlamentarisk situation ges i den nationella SOM-undersökningen 2015: På frågan ”Hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i Sverige?” svarade 35 procent

antingen ”inte särskilt nöjd” eller ”inte alls nöjd”. Jämfört med tidigare år är det en dramatisk ökning. Året innan, 2014, hade bara 21 procent valt dessa svar. Nu, liksom tidigare är det Sverigedemokraternas sympatisörer som uppvisar det tydligaste missnöjet med hur den svenska demokratin fungerar. Men de är inte ensamma.

Den rubbade jämvikten i svensk politik bottnar dels i att båda de traditionella politiska blocken vill isolera Sverigedemokraterna, dels i att något stadigvarande samarbete över blockgränserna inte har kommit till stånd – bortsett från en del enskilda sakfrågor. Men det handlar också om att fler väljare än någonsin stöder ett parti utanför de två politiska blocken.

Under de senaste årtiondena har visserligen Sverige flera gånger tidigare sett nya partier väljas in i riksdagen. Men blockpolitiken har inte påverkats. Kristdemokraterna inordnades direkt i det borgerliga blocket efter 1991 års val. Ny Demokrati blev snarast ett stödparti till den borgerliga regeringen 1991–94, och partiet blev dessutom kortlivat. Och när det gäller Miljöpartiet var redan från början båda de politiska blocken beredda till samarbete med nykomlingen. Från och med 1998 har Miljöpartiet allt tydligare kommit att inordnas i vänsterblocket. Sverigedemokraterna har däremot konsekvent hållits utanför de två blocken.

Sverigedemokraternas utveckling är en oavbruten framgångssaga. Från att ha fått ynka 0,4 procent av rösterna i 1998 års val har partiet fått stöd av allt fler svenskar. Efter att ha fått nästan tretton procent av rösterna i valet 2014 fick partiet växande stöd i opinionsundersökningarna, och hösten 2015 verkade partiets stöd ligga runt tjugo procent.

Vad har hänt med Sverigedemokraternas anhängare under partiets framgångar? Har partiet lyckats göra inbrytningar i nya väljargrupper? Har anhängarna blivit mer lika genomsnittssvensken, socialt sett? Hur tänker och tycker de? Har deras politiska åsikter modererats, eller har de tvärtom blivit mer extrema, nu när den parlamentariska situationen blivit mer komplicerad och antalet nyanlända flyktingar ökat? De frågorna står i centrum för detta kapitel.

Sverigedemokraternas framgångar har inte bara skapat en ny politisk situation på rikspanet. I flera regioner och landsting och i många kommuner har partiets ökade stöd skapat en helt ny politisk situation som de andra partierna haft svårt att hantera. I två tredjedelar av kommunerna har numera varken det rödgröna blocket eller de fyra allianspartierna någon egen majoritet. Den rubbade jämvikten har lett till att vart tredje landsting (7 stycken) och nästan var tredje kommun (92 stycken) numera styrs i minoritet (se Liedberg och Larsson 2015: 36, 47).

Tidigare forskning

I takt med att Sverigedemokraterna fått allt fler anhängare har forskningen om dessa anhängare också ökat. Här kan vi urskilja tre olika inriktningar: för det första en forskning som direkt försöker förklara partiets *valresultat*, för det andra en forskning om vilka lokala *miljöer* som ger bäst grogrund för partiet, och för det tredje en forskning som strävar att kartlägga partiets *anhängare*.

I den forskning som söker förklara Sverigedemokraternas *valresultat* ses partiets framgångar som resultatet av ett samspel mellan utbud och efterfrågan. Utbudsaspekten handlar om vad Sverigedemokraterna kan erbjuda väljarna. Här fokuserar forskningen på förändringen av partiets inriktning, med ett mer heltäckande politiskt program och med en nolltolerans mot rasistiska uttalanden. Dessutom nämns partiets successiva organisatoriska utbyggnad där för varje val partiet kunnat presentera kandidater i allt fler kommuner. Efterfrågeaspekten handlar delvis om invandringspolitiken: partiets väljare efterfrågar en mer restriktiv invandrings- och flyktingpolitik. Men det handlar också om de andra partiernas agerande. Många väljare anser att de två politiska blocken närmat sig varandra ideologiskt. När de dessutom framstått som eniga i invandringspolitiken har Sverigedemokraterna kunnat presentera sig som ”det enda oppositionspartiet” (Loxbo 2014; Loxbo 2015; Erlingsson, Loxbo och Öhrvall 2012; jfr Ivarsflaten 2005; Westinen 2014; för översikter se van der Brug och Fennema 2007 och Kokkonen 2015).

I den forskning som undersöker vilka lokala *miljöer* som ger bäst grogrund för Sverigedemokraterna har man vanligen utgått från partiets valresultat i kommunerna. Forskningen har då inriktat sig på vad som kännetecknar de kommuner där partiet lyckas bäst. Forskare har då funnit att Sverigedemokraterna haft lättare att vinna stöd i socialt utsatta miljöer, särskilt om andelen invandrare är hög i kommunen eller i grannkommunerna (Rydgren och Ruth 2011). I en studie har forskare i stället studerat enskilda valdistrikt och fått likartade resultat (Rydgren och Ruth 2013).

Det tredje angreppssättet är att undersöka vad som kännetecknar partiets väljare och sympatisörer: vilka är dessa *anhängare*, och hur tänker de? Detta är den klassiska svenska väljarforskningens inriktning. Här har tidigare undersökningar visat att partiets väljare framför allt tillhör arbetarklassen, att de ofta har låg eller medellåg utbildning, att de oftast är män, och att stödet är något starkare på landsbygden och i de små tätorterna. Vad gäller deras socioekonomiska situation har de någorlunda genomsnittliga inkomster. Flertalet är – som i alla partier – förvärvsarbetande eller ålderspensionärer. Få befinner sig i arbetslöshet eller andra former av utanförskap. Åsiktsmässigt ligger partiets väljare i genomsnitt i mitten av vänster-högerskalan, eller strax till höger om mitten. När det gäller frågor relaterade till invandring och lag och ordning skiljer de ut sig från andra väljare: de har en starkt negativ syn på invandring, och de efterlyser strängare straff för begångna brott. I sin allmänna inställning till det politiska livet är de mer missnöjda än andra väljare (Oscarsson 2016; Oscarsson och Holmberg 2008; Oscarsson och Holmberg 2013; Oskarson och Demker 2015; Sannerstedt 2008; Sannerstedt 2010; Sannerstedt 2013; Sannerstedt 2014; Sannerstedt 2015).

Det är detta tredje perspektiv – en porträttering av SD-anhängarna – som ska anläggas i detta kapitel. En viktig fråga gäller om tidigare resultat fortfarande håller, också när partiets anhängare nu på kort tid blivit betydligt fler. I årets undersökning har nästan 15 procent av dem som angett vilket parti de tycker bäst om svarat Sve-

rigedemokraterna. (89 procent av dem som deltog i undersökningen angav ett parti som de tyckte bäst om. I det följande ska vi bortse från de 11 procenten som inte angav något parti som de tyckte bäst om.) Vi kan här göra jämförelser med SOM-undersökningarna från de två närmast föregående åren. I dessa undersökningar var andelen svarande som tyckte bäst om Sverigedemokraterna betydligt mindre (drygt 8 procent 2013 och något under 10 procent 2014). Vi ser alltså en snabb ökning av partiets anhängarskara. Har de nytillkomna anhängarna samma sociala bakgrund och samma åsikter som de som tidigare stött partiet? Om vi utgår från att många av de nytillkomna anhängarna tidigare sympatiserat med Moderaterna (jfr Oscarsson 2016: 15, 36ff) så kan vi fråga oss om det kanske betyder att den sociala bakgrunden hos Sverigedemokraternas sympatisörer påverkats (t.ex. fler tjänstemän, fler högutbildade och fler höginkomsttagare). Å andra sidan kan det vara så att de tidigare moderater som övergått till att tycka bäst om Sverigedemokraterna inte alls liknar övriga moderater (se Oscarsson 2016: 38).

Den rubbade jämvikten i svensk politik sammanhänger, som vi ovan sagt, med att betydligt fler väljare än någonsin tidigare röstat på ett parti utanför de två politiska blocken i ett riksdagsval.² Det finns goda skäl att undersöka vilka dessa väljare är och vilka politiska åsikter som de hyser.

När man redovisar vad som kännetecknar Sverigedemokraternas anhängare kan man göra på två sätt. För det första kan man visa hur stor andel av en viss kategori, t.ex. kvinnor under 30 år, som tycker att Sverigedemokraterna är bästa parti. Den tekniken används i nästan alla tabellerna i detta kapitel. För det andra kan man ge en bild av partiets anhängare genom att visa t.ex. hur stor andel av dem som tillhör arbetarklassen eller är intresserade av politik. Denna teknik kommer vi ibland att använda i texten, men inte i tabellerna. Båda sätten är viktiga för att vi ska kunna få en klar bild av vad som kännetecknar partiets anhängare.

SD: mest män, ökande medelålder

Sverigedemokraterna är ett mansdominerat parti, och männen dominerar också bland partiets anhängare. Tidigare undersökningar har visat att partiet är betydligt mer populärt bland män än bland kvinnor. Vi kan också uttrycka det så att andelen män bland partiets anhängare stadigt legat över 60 procent. Så är det också denna gång (se tabell 1). Sverigedemokraterna stöds av 11 procent bland kvinnorna och 19 procent bland männen. Könsskillnaderna återfinns i alla åldersgrupper, men är störst bland personer under 50 år. Bland Sverigedemokraternas syskonpartier i andra europeiska länder, så kallade högerpopulistiska partier, återfinns samma mönster. Den politik som dessa partier företräder, med en kritisk syn på invandringspolitiken som främsta kännetecken, verkar alltså tilltala fler män än kvinnor (jfr Givens 2004; Hartevelde m.fl. 2015). Det kan också vara så att kvinnor har svårare att attraheras av ett parti där mansdominansen bland de främsta representanterna är så stark.³

Tabell 1 Andel som tycker bäst om Sverigedemokraterna bland svarande med olika kön och ålder 2013, 2014 och 2015 (procent)

	2015	2014	2013	Förändring 2013–2015	Antal 2015
Alla	14,8	9,5	8,4	+6,4	7 370
Kön					
Kvinna	11	7	6	+5	3 846
Man	19	12	11	+8	3 514
Ålder					
16–19 år	10	6	12	-2	254
20–24 år	15	9	10	+5	342
25–29 år	13	9	11	+2	431
30–39 år	12	9	8	+4	907
40–49 år	15	9	7	+8	1 166
50–59 år	17	10	9	+8	1 260
60–65 år	17	11	8	+9	834
66–75 år	17	10	8	+9	1 509
76–85 år	12	9	8	+4	667
Kön och ålder					
<i>Kvinna</i>					
16–29 år	8	6	7	+1	484
30–49 år	9	7	5	+4	958
50–64 år	13	8	6	+7	914
65–85 år	13	6	7	+6	1 020
<i>Man</i>					
16–29 år	18	11	15	+3	385
30–49 år	19	11	10	+9	827
50–64 år	20	13	12	+8	799
65–85 år	18	12	10	+8	953

Kommentar: Siffrorna mäter andel som tycker bäst om Sverigedemokraterna i procent av alla som angett något bästa parti. Frågan lyder: *Vilket parti tycker du bäst om idag?*

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2013, 2014 och 2015.

Tabell 2 Andel som tycker bäst om Sverigedemokraterna bland svarande bostadsort, uppväxt och medborgarskap 2013, 2014 och 2015 (procent)

	2015	2014	2013	Förändring 2013–2015	Antal 2015
Bostadsort					
Ren landsbygd	20	13	12	+8	1 058
Mindre tätort	19	12	8	+11	1 380
Stad eller större tätort	13	9	8	+5	3 506
Stockholm/ Göteborg/ Malmö	11	6	6	+5	1 278
Bostadsort och ålder					
<i>Ren landsbygd och mindre tätort</i>					
16–29 år	20	17	18	+2	199
30–49 år	22	11	8	+14	549
50–64 år	18	13	10	+8	659
65–85 år	18	11	8	+10	700
<i>Stad, större tätort och storstad</i>					
16–29 år	10	6	9	+1	641
30–49 år	10	8	7	+3	1 210
50–64 år	15	9	8	+7	1 024
65–85 år	14	9	9	+5	1 230
Uppväxt					
Ren landsbygd i Sverige	16	11	10	+6	1 613
Mindre tätort i Sverige	16	11	8	+8	1 979
Stad eller större tätort i Sverige	15	9	8	+7	1 646
Stockholm/ Göteborg/ Malmö	12	8	8	+4	1 197
Annat land i Norden	18	13	6	+12	130
Annat land i Europa	15	10	6	+9	241
Land utanför Europa	7	2	3	+4	204
Medborgarskap					
Svensk medborgare	15	10	9	+6	6 725
Utländsk medborgare	11	8	9	+2	237
Dubbelt medborgarskap	11	5	5	+6	288

Kommentar: Siffrorna mäter andel som tycker bäst om SD i procent av alla som angett något bästa parti. Frågan lyder: *Vilket parti tycker du bäst om idag?* Frågan om uppväxt lyder: *Var någonstans har du huvudsakligen vuxit upp?*

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2013, 2014 och 2015.

Högerpopulistiska partier har ofta starkt stöd bland de yngre (Arzheimer och Carter 2006; Arzheimer 2009). Sverigedemokraterna hade också till en början starkast stöd bland ungdomar (Oscarsson och Holmberg 2008: 262; Oscarsson och Holmberg 2013: 137). I takt med att partiets anhängarskara växt har dock ålderskillnaderna jämnats ut. Redan i 2014 års SOM-undersökning kunde man till och med se

att partiet för första gången hade starkast stöd bland de äldre (över 50 år), och att stödet var allra svagast bland tonåringarna. Detta resultat var uppenbarligen ingen tillfällighet. Samma mönster återfinns i en undersökning av 2014 års val (Oscarsson 2016: 37), och återkommer nu i årets SOM-undersökning (tabell 1). Tio procent av tonåringarna (16–19 år) tycker bäst om Sverigedemokraterna. I alla andra åldersgrupper är stödet 12 procent eller mer. Starkast är stödet bland de äldre: bland personer i åldrarna 50–75 år är det 17 procent som tycker bäst om Sverigedemokraterna.

Vi kan jämföra med resultaten från 2013 års SOM-undersökning. Då hade partiet sitt starkaste stöd i åldersgruppen 16–29 år. I årets undersökning är det i stället i åldersgrupperna 40–75 år som stödet är starkast. Det är en anmärkningsvärd förändring som har skett på bara två år. Samma förändring syns i Oscarssons undersökning av 2014 års val (Oscarsson 2016: 39).

Vi ser till och med att Sverigedemokraterna har tappat stöd bland tonåringarna sedan 2013 års undersökning. Trots att partiet då stöddes av enbart 8 procent, mot nästan 15 procent i årets undersökning, så har stödet bland tonåringarna *sjunkit*, från 12 till 10 procent, låt vara att nedgången *inte* är statistiskt säkerställt. Givet utvecklingen av partiets väljarstöd historiskt markerar det ett trenderbrott. Det ser ändå ut som om Sverigedemokraterna i relativ mening håller på att tappa greppet om de yngsta väljarna. Frågan är vad som händer med denna grupp om några år. Kommer dagens tonåringar att vara lika skeptiska till Sverigedemokraterna då, eller kommer de att ändra sig?⁴

Det är framför allt bland kvinnorna som detta åldersmönster är tydligt. Skillnaden mellan kvinnor som är över 50 år och de som är under är mycket tydlig. Bland de manliga väljarna finns nästan inga ålderskillnader alls. Detta är en nyhet. I 2014 års SOM-undersökning syntes inte detta mönster. Vi kan också uttrycka det så att bland partiets äldre anhängare (50 år eller mer) är andelen män lägre än 60 procent, medan andelen män bland de yngre (49 år eller yngre) ligger på 66 procent, alltså två tredjedelar.

I väljarundersökningarna från 2006 och 2010 års val var medelåldern för SD-väljaren lägre än genomsnittet (Oscarsson och Holmberg 2008: 302; Oscarsson och Holmberg 2013: 137). Så är inte längre fallet. I 2015 års SOM-undersökning har SD-anhängarna tvärtom högre medelålder än genomsnittet bland alla som angett ett parti som de tycker bäst om. Medianåldern för SD-anhängarna är i denna undersökning två år högre än för övriga.

SD: starkare på landsbygden, svagare i storstäderna

Redan i valstatistiken kan vi se att Sverigedemokraterna haft svårt att vinna stöd i de tre storstäderna, och särskilt i Stockholm. Överhuvudtaget verkar partiet ha haft starkare stöd på landsbygden och i de små tätorterna än i städerna. Detta mönster

syns också i 2015 års SOM-undersökning, och faktiskt ännu mer markant än tidigare (tabell 2). Sverigedemokraterna har varit särskilt framgångsrika på landsbygden och i de små tätorterna när det handlat om att attrahera nya anhängare. Detta betyder inte att partiet skulle ha utvecklats till något glesbygdsparti. De allra flesta svenskar bor som bekant i städer, och även bland Sverigedemokraternas väljare är stadsborna i majoritet. Ungefär var femte av partiets anhängare bor på landsbygden, inte mer.

I 2014 års SOM-undersökning kunde man se att skillnaden mellan stad och land framför allt gällde för Sverigedemokraternas yngre sympatisörer. Så ser det också ut i 2015 års undersökning. För de sympatisörer som är 50 år eller äldre är skillnaden mellan stad och land relativt liten. Detta kan vi också uttrycka så att på landsbygden och i de små tätorterna har Sverigedemokraterna sitt starkaste stöd bland personer under 50 år, medan bilden är den helt omvända i städerna: här är stödet klart större bland dem som fyllt 50 år.

Det finns inte något samband mellan stöd för Sverigedemokraterna och var den svarande vuxit upp, med ett undantag. Den som vuxit upp utanför Europa är klart mindre benägen att stödja Sverigedemokraterna (tabell 2). I årets undersökning har emellertid stödet för Sverigedemokraterna ökat också i denna grupp, från 2 procent 2014 till 7 procent 2015. Ser vi till medborgarskap har stödet för Sverigedemokraterna ökat minst bland dem som enbart har utländskt medborgarskap.

SD: svagare bland tjänstemän och högutbildade

Sverigedemokraterna stöds framför allt av personer med låg och medellåg utbildning, dvs. personer som har högst studentexamen men ingen vidare utbildning. Detta mönster har återfunnits i en lång rad studier, och gör så också denna gång (se tabell 3). Stödet från den grupp som har medelhög utbildning har emellertid ökat markant. När det gäller personer med hög utbildning har dock Sverigedemokraterna fortfarande svårt att vinna sympatier.

Utbildning har ett starkt samband med social klass. Den som har låg eller medellåg utbildning tillhör oftast arbetarklassen, medan de allra flesta med hög utbildning är tjänstemän. Klassröstning spelar alltså en stor roll i svenskens väljarbeteende, även om tendensen sedan länge är att sambandet mellan klass och partival långsamt försvagas (Oscarsson och Holmberg 2013:74ff). Sverigedemokraterna har sedan länge sitt starkaste stöd i arbetarklassen. Omkring hälften av partiets anhängare tillhör arbetarklassen – vilket för övrigt också gäller för Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Emellertid har stödet för SD vuxit påtagligt bland såväl jordbrukare som andra företagare. Bland dessa grupper är stödet för partiet nu lika starkt som i arbetarklassen. Det är bland tjänstemännen som Sverigedemokraterna har svårare, och särskilt tydligt är detta mönster bland högre tjänstemän.

Tabell 3 Andel som tycker bäst om Sverigedemokraterna bland svarande med olika utbildningsnivå, nuvarande hem samt anställningssektor 2013, 2014 och 2015(procent)

	2015	2014	2013	Förändring 2013–2015	Antal 2015
Utbildningsnivå					
Låg utbildning	22	15	14	+8	1 154
Medellåg utbildning	20	11	11	+9	2 088
Medelhög utbildning	13	10	7	+6	1 688
Hög utbildning	7	4	4	+3	2 290
Nuvarande hem					
Arbetsarhem	20	14	12	+8	2 708
Tjänstemannahem	11	6	5	+6	2 566
Högre tjänstemannahem	8	4	6	+2	804
Jordbrukarhem	19	12	14	+5	216
Företagarhem	20	10	7	+13	581
Medlem i fackförening					
Medlem	14	8	7	+7	3 654
Ej medlem	16	11	9	+7	3 470
Anställningssektor					
Statlig	15	9	7	+8	735
Kommunal	11	8	7	+4	1 526
Landsting	11	6	6	+5	507
Privat	17	11	10	+7	3 726
Ideell organisation	12	5	6	+6	178

Kommentar: Siffrorna mäter andel som tycker bäst om SD i procent av alla som angett något bästa parti. Frågan om nuvarande hem lyder: *Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem, vilket av nedanstående alternativ stämmer då bäst?* Frågan om anställningssektor lyder: *Arbets-/arbetade du i offentlig eller privat tjänst?* Svartalternativen är Statlig, Kommunal, Landstings-/regional, Privat, Ideell organisation/stiftelse.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2013, 2014 och 2015.

Om vi samtidigt undersöker klass och utbildning syns ett mycket tydligt mönster. Även om sambandet mellan klass och utbildning är starkt, så har både klass och utbildning en självständig betydelse för stödet för Sverigedemokraterna. Inom arbetarklassen gäller att stödet för partiet sjunker ju längre utbildning den svarande har, och samma mönster gäller för såväl tjänstemän som företagare (inklusive jordbrukare). Omvänt gäller att oavsett vilken utbildning den svarande har, så syns en tydlig skillnad mellan arbetare och tjänstemän – möjligen med ett undantag. När det gäller personer med den längsta utbildningen är stödet i stort sett lika starkt (eller rättare: lika svagt) bland arbetare som bland tjänstemän (se tabell 4).

Tabell 4 Andel som tycker bäst om Sverigedemokraterna 2015 bland svarande från olika social klass (nuvarande hem) och med olika utbildning (procent)

Utbildning:	Låg	Medellåg	Medelhög	Hög	Alla
Nuvarande hem:					
Arbetare	23	23	16	8	20
Tjänsteman	17	14	11	7	10
Företagare	23	26	15	12	19
<i>Alla</i>	22	20	13	7	15

Kommentar: Kategorin "tjänsteman" är en sammanslagning av tjänsteman och högre tjänsteman. Kategorin "företagare" är en sammanslagning av jordbrukare och företagare. Minsta antalet analysenheter i en cell är 152.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015.

Sverigedemokraterna har något starkare stöd bland personer som inte tillhör någon fackförening (tabell 3). Det beror emellertid inte på att de skulle vara negativa till fackanslutning. I stället är det väsentligen en avspeglning av stödet från jordbrukare och företagare (som ju mer sällan är fackanslutna). Bland tjänstemän har partiet en aning starkare stöd bland dem som står utanför facket. Däremot finns det ingen skillnad alls bland arbetare: både bland fackanslutna och icke fackanslutna arbetare är stödet 20 procent.

Sverigedemokraterna brukar ha starkare stöd bland dem som arbetar (eller arbetat) i den privata sektorn. Så är det också denna gång, men skillnaderna är inte anmärkningsvärda (tabell 3).

SD: förvärvsarbete och pensionärer, men få studerande

Sverigedemokraterna har svagt stöd bland personer som studerar (se tabell 5). Det beror delvis på att partiets sympatisörer som regel inte skaffar sig någon längre utbildning. Det är också en avspeglning av att partiet inte längre har samma stöd bland de allra yngsta – och det är i den gruppen som många studerande återfinns.

Personer som varken är förvärvsarbetande, studerande eller pensionärer kan sägas befinna sig i ett utanförskap vad gäller arbetsmarknaden.⁵ De kan vara arbetslösa, sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller få någon typ av sjuk- eller aktivitetsersättning. Totalt sett är denna grupp relativt liten, 6 procent av samtliga de som uppgett något parti som de tycker bäst om. Bland dem som är i utanförskap har Sverigedemokraterna visserligen ett starkt stöd. Men gruppen är som sagt liten, och de allra flesta anhängarna (drygt 91 procent) till Sverigedemokraterna är förvärvsarbetande, studerande eller pensionärer.

Tabell 5 Andel som tycker bäst om Sverigedemokraterna bland svarande med olika arbetsmarknadssituation, sjukskrivningsfrekvens, civilstånd, hushållsinkomst, bostad 2013, 2014 och 2015 (procent)

	2015	2014	2013	Förändring 2013–2015	Antal 2015
Arbetsmarknadsgrupp					
Förvärvsarbetande	15	9	8	+7	3 822
Studerande	8	5	8	±0	483
Pensionär	15	10	9	+6	2 213
Utanförskap	23	17	13	+10	399
Sjukskrivningsfrekvens					
Aldrig sjukskriven senaste året	14	9	8	+6	5 221
Max 1 veckas sjukskrivning	14	9	8	+6	1 007
Mer än 1 veckas sjukskrivning	18	13	12	+6	774
Civilstånd					
Ensamstående	17	12	11	+6	1 770
Änka eller änklings	13	5	5	+8	345
Sambo	17	11	10	+7	1 468
Gift eller partnerskap	13	8	7	+6	3 628
Hushållsinkomst					
Under 200 000 kr	15	12	10	+5	954
201 000 – 400 000 kr	18	12	10	+8	1 837
401 000 – 600 000 kr	17	11	10	+7	1 502
601 000 – 800 000 kr	13	8	7	+6	1 258
Mer än 800 000 kr	9	4	4	+5	1 327
Bostad					
Äger bostaden	15	9	8	+7	3 166
Hyr bostaden	17	12	10	+7	1 136

Kommentar: Siffrorna mäter andel som tycker bäst om SD i procent av alla som angett något bästa parti. Frågan om arbetsmarknadsgrupp lyder: *Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande?* Svarsalternativen är *Förvärvsarbetande (även sjukskriven, föräldraledig), Har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder/genomgår arbetsmarknadsutbildning, Arbetslös, Ålderspensionär/avtalspensionär, Har sjuk-/aktivitetsersättning, Studerande, Annat.* I tabellen har de tre svarsalternativen *Arbetsmarknadspolitiska åtgärder, Arbetslös och Sjuk-/aktivitetsersättning* slagits samman till en kategori: *utanförskap*. Frågan om hushållsinkomst lyder: *Vilken är den ungefärliga sammanlagda årsinkomsten i kronor för samtliga personer i ditt hushåll före skatt (pension, studiemedel etc. ska räknas in).* Frågan om den svarande äger eller hyr bostaden lyder: *Hyr eller äger du eller någon i ditt hushåll din nuvarande bostad?*

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2013, 2014 och 2015.

Omkring 11 procent av de svarande uppger sig ha varit sjukskrivna minst en vecka under den gångna tolv månadersperioden. I denna grupp har Sverigedemokraterna något starkare stöd än genomsnittligt, men skillnaden är inte anmärkningsvärd. De allra flesta svenskar (tre av fyra) har inte varit sjukskrivna alls under det gångna året, och det gäller också för Sverigedemokraternas anhängare.

Flertalet svenskar äger sin bostad. Sverigedemokraterna har lite starkare stöd bland dem som hyr sin bostad (tabell 5), men detta är väsentligen en avspeglning av partiets starka stöd i arbetarklassen; arbetare är hyresgäster i betydligt större utsträckning än tjänstemän och företagare.

SD: svagt stöd bland höginkomsttagare

Sverigedemokraternas väljare återfinns i alla inkomstlägen, bortsett från att partiet har svagast stöd bland de som har det allra bäst ställt (personer med hushållsinkomst över 800 000 kronor). Tidigare år har stödet avtagit redan vid hushållsinkomster mellan 600 000 och 800 000 kronor, men i denna grupp verkar partiet nu ha fått många nya anhängare (tabell 5).

Om vi jämför med övriga svarande kan vi notera att 56 procent av de som tycker bäst om Sverigedemokraterna har en hushållsinkomst på högst 500 000 kr. Bland samtliga som angett ett parti som de tycker bäst om är genomsnittsandelen 49 procent. I genomsnitt har de som tillhör arbetarklassen klart lägre hushållsinkomst än tjänstemän och företagare. En stor del av Sverigedemokraternas anhängare återfinns i arbetarklassen. Sammanfattningsvis uppvisar partiets anhängare alltså en helt normal inkomstbild.

SD: en liten högervändning

Vi kan nu gå över till att granska vilka politiska attityder som Sverigedemokraternas anhängare ger uttryck för. Skillnaden mellan vänster och höger spelar en mycket viktig roll i det svenska politiska livet. I årets SOM-undersökning har de svarande liksom tidigare fått placera sig själva på en skala från 1 (klart till vänster) till 5 (klart till höger), där 3 utgör en mittpunkt. Sverigedemokraternas anhängare brukar i genomsnitt placera sig något till höger om mitten, strax till vänster om anhängarna till Centern och Folkpartiet. I år har det skett en liten högervändning (se tabell 6). Partiets anhängare har gått från genomsnittsvärdet 3,4 de två närmaste föregående åren till 3,6 i år. Därmed ligger man mycket nära Centerns och Folkpartiets anhängare. Det förefaller alltså som om de nytillkomna sympatisörerna skulle ligga något längre till höger, åsiktsmässigt, än de som redan tidigare stött partiet. Det finns anledning att notera att många av partiets anhängare uppger sig tycka näst bäst om Moderaterna. I riksdagsvalet 2014 sade sig också ungefär var fjärde SD-väljare ha röstat på Moderaterna i 2010 års val (Oscarsson 2016: 15). I det stora hela kännetecknas annars bilden av en betydande stabilitet: när det gäller vänster mot höger sker åsiktsförskjutningarna långsamt. Granskar man närmare hur SD-anhängarna bedömer olika vänster-högerfrågor, så är de negativa till skatter (alltså närmast en högerposition) och till vinster i välfärden (alltså närmast en vänsterposition).

Tabell 6 Hur placerar sig de olika partiernas sympatisörer på vänster-högerskalan 2013, 2014 respektive 2015?

	2015	2014	2013	Förändring 2013–2015	Antal 2015
Vänsterpartiet	1,4	1,3	1,4	±0,0	549
Socialdemokraterna	2,2	2,2	2,2	±0,0	1 944
Miljöpartiet	2,4	2,1	2,4	±0,0	527
Sverigedemokraterna	3,6	3,4	3,4	+0,2	1 094
Centerpartiet	3,7	3,8	3,5	+0,2	618
Folkpartiet	3,7	3,7	3,6	+0,1	432
Kristdemokraterna	3,9	3,8	3,7	+0,2	275
Moderaterna	4,1	4,2	4,1	±0,0	1 646

Kommentar: Frågan lyder *Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?* Svarsalternativen är *Klart till vänster, Något till vänster, Varken till vänster eller till höger, Något till höger, Klart till höger*. Folkpartiet har bytt namn till Liberalerna, men här används det partinamn som står i frågeformuläret. Siffrorna anger aritmetiska medelvärden för respektive partis sympatisörer. 1 = klart till vänster; 2 = något till vänster; 3 = varken till vänster eller till höger; 4 = något till höger; 5 = klart till höger.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2013, 2014 och 2015.

Även om den ideologiska skillnaden mellan vänster och höger dominerar svensk politik, kan också ett betydande antal andra dimensioner urskiljas. (Oscarsson och Holmberg, 2013: 238, urskiljer inte mindre än nio dimensioner – offentligt–privat, inställning till sociala bidrag, miljöideologi, flyktingmottagning, inställning till EU, postmodernist–modernist, inställning till globalisering, moralsyn, inställning till jämställdhet.) Sverigedemokraternas anhängare skiljer ut sig från genomsnittet på några av dessa dimensioner. För det första intar de en extremposition i alla frågor som gäller invandring, flyktingar, integration och mångkulturalism, inklusive den relativt nya frågan om tiggeri. Detsamma gäller frågor om brott och straff: Sverigedemokraternas anhängare är mycket mer positiva till strängare straff än andra svenskar. För det andra gäller det inställningen till Europeiska unionen, där SD-anhängarna är starkt negativa. För det tredje är de mer kallsinniga när det gäller åtgärder för att främja miljön och bekämpa klimathotet. De är t.ex. positiva till kärnkraft. I andra frågor intar SD-anhängarna mer av en mittenposition. De är, som de flesta, positiva till förslaget att förstatliga skolan. De är i nästan samma utsträckning som alla andra positiva till ökad jämställdhet och negativa till inskränkningar i aborträtten. I frågor som kan sägas röra glesbygden (vargar, höjd bensinskatt, ökat ekonomiskt stöd till glesbygden) är SD-anhängarna lite mer glesbygdsvänliga än genomsnittssvensken. De framstår som relativt försvarsvänliga (mer positiva än genomsnittligt till Nato-medlemskap, allmän värnplikt, vapenexport och satsningar på försvaret).

Men det är ändå inställningen i frågor om invandring, flyktingar, mångkulturalism, integration och tiggeri som särskilt kännetecknar SD-anhängarna. 93 procent tycker att förslaget att ta emot färre flyktingar är bra (att jämföra med 30 procent bland alla övriga som angett ett parti de tycker bäst om), och 95 procent tycker att förslaget att ta emot fler flyktingar är dåligt (30 procent bland övriga). 80 procent tycker att det är ett dåligt förslag att öka arbetskraftsinvandringen (32 procent bland övriga). 89 procent vill förbjuda tiggeri (42 procent bland övriga). 82 procent vill förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats (38 procent bland övriga).

SD: politiskt missnöjda

Det är väl känt från tidigare undersökningar att Sverigedemokraternas anhängare är mycket missnöjda med hur svensk politik fungerar. 74 procent uttrycker missnöje med hur den svenska demokratin fungerar (för övriga svarande är siffran 25 procent). 94 procent har ganska litet eller mycket litet förtroende för svenska politiker (58 procent för övriga svarande). 88 procent anser att utvecklingen i Sverige går åt fel håll (54 procent för övriga svarande, för övrigt en mycket högre siffra än föregående år). Det är till och med så att bland dem som säger sig ha mycket litet förtroende för svenska politiker uttrycker (drygt) hälften stöd för Sverigedemokraterna. Detsamma gäller för dem som inte alls är nöjda med hur den svenska demokratin fungerar (se tabell 7⁶). Sverigedemokraterna är ett parti för missnöjda. Detta missnöje yttrar sig också i en genomgående låg tilltro till myndigheter och organisationer.⁷

SD: ökat politiskt intresse

Det kan vara frestande att föreställa sig Sverigedemokraternas anhängare som inte bara politiskt missnöjda utan också politiska ointresserade. Ännu år 2010 framstod också partiets anhängare som ganska ointresserade av politik (jfr Oscarsson och Holmberg 2008: 306; Oscarsson och Holmberg 2013: 241), men här har skett en tydlig förändring. Idag uttrycker SD-anhängarna politiskt intresse i ungefär samma utsträckning som genomsnittsväljaren. I den förhållandevis lilla grupp som säger sig vara inte alls intresserad av politik har Sverigedemokraterna bara obetydligt mer stöd än för ett par år sedan (tabell 7).

Vi kan uttrycka detta på ett annat sätt: bland Sverigedemokraternas anhängare har andelen som är mycket eller ganska intresserade av politik ökat från 60 i 2014 års SOM-undersökning till 63 procent i 2015 års undersökning. För alla andra som angett ett parti som de tycker bäst om var andelen oförändrat 65 procent i båda undersökningarna.

Det är värt att notera att överlag är tjänstemän betydligt mer intresserade av politik än arbetare, och att ju längre utbildning en person har, desto starkare politiskt intresse. Mot den bakgrunden är det politiska intresset snarast överraskande

stort hos Sverigedemokraternas anhängare. Ökningen i politiskt intresse hos denna grupp kan naturligtvis hänga samman med att deras parti fått en viktigare och mer uppmärksam roll i svensk politik, och att flyktingpolitiken utvecklats till att bli en av de allra viktigaste politiska frågorna. I någon mån kan det också hänga samman med att partiets åldersammansättning ändrats: det politiska intresset är lägre bland dem som är yngre (under 25 år). Dessutom är män som regel mer politiskt intresserade än kvinnor. En närmare granskning visar dock att intresset för politik ökat bland Sverigedemokraternas anhängare i alla åldersgrupper (utom pensionärerna) och bland såväl männen som kvinnorna.

Tabell 7 Andel som tycker bäst om Sverigedemokraterna bland svarande med olika intresse för politik, syn på demokratin i Sverige, förtroende för svenska politiker och uppfattning om utvecklingen i Sverige 2013, 2014 och 2015 (procent)

	2015	2014	2013	Förändring 2013–2015	Antal 2015
Intresse för politik i allmänhet					
Mycket intresserad	16	9	9	+7	1 231
Ganska intresserad	14	9	7	+7	3 572
Inte särskilt intresserad	15	10	8	+7	2 172
Inte alls intresserad	20	16	17	+3	348
Nöjd med hur demokratin fungerar i Sverige					
Mycket nöjd	3	2	2	+1	130
Ganska nöjd	7	5	4	+3	824
Inte särskilt nöjd	28	22	17	+11	350
Inte alls nöjd	57	50	33	+24	137
Förtroende för svenska politiker					
Mycket stort	(3)	(4)	(2)	(+1)	31
Ganska stort	2	2	3	-1	466
Ganska litet	16	10	11	+5	742
Mycket litet	50	33	26	+24	171
Går utvecklingen i Sverige åt rätt håll eller fel håll?					
Rätt håll	2	3	3	-1	293
Ingen uppfattning	7	6	6	+1	285
Fel håll	22	15	13	+9	884

Kommentar: Siffrorna visar andel som tycker bäst om SD i procent av alla som angett något bästa parti. Frågorna lyder: *Hur intresserad är du i allmänhet av politik? På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i Sverige? Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska politiker? Allmänt sett, tycker du att utvecklingen i Sverige går åt rätt håll eller åt fel håll?.* Resultat inom parentes bygger på svarstal under 50 personer.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2013, 2014 och 2015.

SD: fler än någonsin

Sammanfattningsvis, skaran av anhängare till Sverigedemokraterna har vuxit kraftigt på kort tid. Det mest slående med denna utveckling är egentligen hur litet som har förändrats. Det är fortfarande tal om personer som är kritiska mot invandringspolitiken och EU-medlemskapet, och som är mycket missnöjda med demokratin och politikerna i Sverige. Partiet har fortfarande sina kärntrupper i arbetarklassen. Den manliga dominansen har inte försvagats nämnvärt. En liten förändring som vi sett är att anhängarna nu ger uttryck för ett starkare intresse för politik än tidigare; förändringen är dock inte så stor, och det krävs fler undersökningar framöver för att vi ska kunna vara säkra på om det är en bestående förändring. Det är först när det gäller ålder som vi kan se en tydlig utveckling. Partiet hade tidigare sitt starkaste stöd bland yngre personer, men nu ser vi en klar förskjutning. Idag står partiet starkast i åldersgruppen över 50 år. Samtidigt har stödet bland de som är under 30 år ökat endast marginellt. Det är särskilt slående att i ett läge där partiet fått snabbt växande stöd hos personer över 50 år, så växer inte stödet lika snabbt bland de yngre, särskilt inte bland tonåringarna. Det är inte alldeles lätt att förklara denna förändring. Det finns t.ex. inga större ålderskillnader i synen på hur många flyktingar Sverige bör ta emot. Men det ser alltså ut som om partiet tappar en del av sitt grepp om de yngre. Det stora nytillskottet av sympatisörer återfinns framför allt bland personer från 40 år och uppåt. Den tendensen är särskilt tydlig i städerna. Att tala om förgubbning skulle dock vara en rejäl överdrift.

Multivariata analyser (undersökning av effekter av flera variabler samtidigt) visar självständiga effekter av de sociala variabler som vi analyserat: kön, ålder, klass, utbildning och bostadsort. Starkare förklaringskraft har emellertid de svarandes attityder. Här finns effekter av inställning till flyktingar (starkast) samtidigt som också inställning till EU och nöjdhet med den svenska demokratin påverkar. Politiska attityder förklarar röstningsbeteende bättre än social bakgrund. Och ingenting har starkare effekt på stödet för Sverigedemokraterna än inställningen till flyktingar och invandring.

Noter

- ¹ Under åren 1974–76 hade de två politiska blocken 175 riksdagsmandat vardera. Många ärenden fick avgöras genom lottdragning. Under åren 1988–91 hade den socialdemokratiska regeringen svårt att få stöd för sin politik, men den lyckades nå överenskommelser med Centern om obligatoriskt sparande och med Folkpartiet om en skattereform. Efter Socialdemokraternas återkomst till regeringsmakten 1994 fungerade Centern som stödparti åt regeringen fram till 1998 års val.
- ² Det var så många som omkring 17 procent som i 2014 års riksdagsval röstade på andra partier än de sju partierna i de två politiska blocken. Feministiskt initiativ får dock anses tillhöra vänsterblocket. Det förtjänar att framhållas att

i vissa kommuner, liksom i valen till Europaparlamentet har andelen väljare som övergett de två blocken varit betydligt fler.

- ³ Givens (2004) ger, liksom Hartevelde m.fl. (2015), en översikt över olika förklaringar till varför högerpopulistiska partier har lättare att vinna stöd bland män än bland kvinnor.
- ⁴ Nedgången från 12 till 10 procents stöd bland tonåringarna är inte statistiskt säkerställd. Däremot är förändringen, att andelen ungdomar bland Sverigedemokraternas anhängare minskat, statistiskt säkerställd.
- ⁵ Uttrycket utanförskap ska inte ses som någon värdering, inte heller som något ställningstagande i den aktuella arbetsmarknadspolitiska debatten. Det ska bara ses som en enkel sammanfattande benämning på de grupper som varken är förvärvsarbetande, studerande eller pensionärer.
- ⁶ Notera att endast 31 personer sagt sig ha mycket stort förtroende för politiker. Det går därför inte att dra några slutsatser om hur stödet för SD i denna lilla grupp förändrats.
- ⁷ När de svarande ombads ange sitt förtroende för ett trettiotal myndigheter och organisationer uppvisade Sverigedemokraternas anhängare lägre än genomsnittligt förtroende i samtliga fall, i åtskilliga fall markant lägre.

Referenser

- Arzheimer, Kai (2009). "Contextual Factors and the Extreme Right Vote in Western Europe 1980–2002", *American Journal of Political Science*, 53: 259–275.
- Arzheimer, Kai & Elisabeth Carter (2006). "Political Opportunity Structures and Right-Wing Extremist Party Success", *European Journal of Political Research*, 45: 419–443.
- van der Brug, Wouter & Meindert Fennema (2007). "What Causes People to Vote for a Radical-Right Party? A Review of Recent Work", *International Journal of Public Opinion Research*, 19: 474–487.
- Erlingsson, Gissur Ó, Karl Loxbo & Richard Öhrvall (2012). "Anti-Immigrant Parties, Local Presence and Electoral Success", *Local Government Studies*, 38: 817–839.
- Givens, Terry E. (2004). "The Radical Right Gender Gap", *Comparative Political Studies*, 37(1): 30–54.
- Hartevelde, Eelco, Wouter van der Brug, Stefan Dahlberg & Andrej Kokkonen (2015). "The Gender Gap in Populist Radical Right Voting: Examining the Demand Side in Western and Eastern Europe", *Patterns of Prejudice*, 49: 103–134.
- Ivarsflaten, Elisabeth (2005). "The Vulnerable Populist Right Parties: No Economic Realignment Fuelling their Electoral Success", *European Journal of Political Research*, 44: 465–492.

- Kokkonen, Andrej (2015). "Vad kan förklara Sverigedemokraternas framgångar?", *Ekonomisk Debatt*, 43 (4): 29-39.
- Liedberg, Lotta & Bo Per Larsson (2015). *310 val. 2014 års kommun- och landstingsval*. Stockholm: Sveriges Kommuner och landsting.
- Loxbo, Karl (2014). "Voters' Perceptions of Policy Convergence and the Shortterm Opportunities of Anti-immigrant Parties: Examples from Sweden", *Scandinavian Political Studies*, 3: 239-262.
- Loxbo, Karl (2015). "Sverigedemokraterna: Framgångsrikt enfrågefokus", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 117: 169-187.
- Oscarsson, Henrik (2016). *Flytande väljare. Demokratistatistik Rapport 21*. Örebro: Statistiska Centralbyrån
- Oscarsson, Henrik & Sören Holmberg (2008). *Regeringsskifte. Väljarna och valet 2006*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Oscarsson, Henrik & Sören Holmberg (2013). *Nya svenska väljare*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Oskarson, Maria & Marie Demker (2015). "Room for Realignment: The Working-Class Sympathy for Sweden Democrats", *Government and Opposition*, 50: 629-651.
- Rydgren, Jens & Patrick Ruth (2011). "Voting for the Radical Right in Swedish Municipalities: Social Marginality and Ethnic Competition?", *Scandinavian Political Studies*, 34: 202-225.
- Rydgren, Jens & Patrick Ruth (2013). Contextual explanations of Radical Right Wing Support in Sweden: Socioeconomic Marginalization, Group Threat, and the halo Effect", *Ethnic and Racial Studies*, 36: 711-728.
- Sannerstedt, Anders (2008). "De okända väljarna – en analys av de skånska väljare som röstade på icke riksdagspartier 2006", i Lennart Nilsson & Rudolf Antoni (red), *Medborgarna, regionen och flernivådemokratin*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs Universitet.
- Sannerstedt, Anders (2010). "Sverigedemokraterna i Skåne" i Susanne Johansson (red), *Regional demokrati. Om politik och medier i Skåne*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs Universitet.
- Sannerstedt, Anders (2013). "Vem älskar Sverigedemokraterna? En undersökning av partiets sympatisörer i Skåne", i Jonas Ohlsson & Annika Bergström (red), *Vanor och attityder i förändring. Samhälle, opinion och medier i Skåne*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs Universitet.
- Sannerstedt, Anders (2014). "Sverigedemokraternas sympatisörer" i Henrik Oscarsson & Annika Bergström (red), *Mittfåra och marginal*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs Universitet.
- Sannerstedt, Anders (2015). "Hur extrema är Sverigedemokraterna?" i Annika Bergström, Bengt Johansson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red), *Fragment*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs Universitet.
- Westinen, Jussi (2014). "True Finns? A Shock for Stability? Testing the Persistence of Electoral Geography in Volatile Elections", *Scandinavian Political Studies*, 37: 123-148.